

ביה

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
השנה החמש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

דברים (תשס"ז)

פרק א'

א. השוה את ספור משה רבנו כאן על שליחות המרגלים וחשובתם לספור התורה בספר במדבר:

במדבר י"ג

ג': וישלח אותם משה על פי ה'
כלם אנשים - ראשי בני ישראל המה

דברי המרגלים

כ"ז: באנו אל הארץ אשר שלחתנו
וגם זבת חלב ודבש הוא
וזו פריה.

כ"ח: אפס כי עז העם הישב בארץ
והערים בצרות גדולת מאד
וגם ילדי הענק ראינו שם.

כ"ט: עמלק יושב בארץ הנגב
והחתי והיבוסי והאמרי יושב בהר
והכנעני יושב על הים
ועל יד הירדן.

ל"א: לא נוכל לעלות אל העם
כי חזק הוא ממנו.

ל"ב: ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה
אל בני ישראל לאמר:
הארץ אשר עברנו בה לתור אתה
ארץ אכלת יושביה הוא
וכל העם אשר ראינו בתוכה
אנשי מדות.

דברים א'

כ"ג: ואקח מכם שנים עשר אנשים
איש אחד לשבט

דברי המרגלים

כ"ה: ויאמרו:

טובה הארץ
אשר ה' אלקינו נתן לנו.

דברי ישראל

כ"ז: ותרננו באהליכם ותאמרו:

בשנאת ה' אתנו
הוציאנו מארץ מצרים
לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו.

כ"ח: אנה אנחנו עלים
אחנו חסו את לבבנו לאמר:
עם גדול ורם מסנו
ערים גדולת ובצורת בשמים
וגם בני ענקים ראינו שם.

- 1) מה ראה משה להשמיט בדבריו את תאורם של המרגלים ואת היותם "ראשים"?
- 2) מה ראה משה להשמיט את דברי תעמולת הזועה שבמי המרגלים (במדבר פסוקים כ"ח-כ"ט, ל"ב) ולהשאיר מדבריהם רק את שכחה של הארץ? ומה ראה להביא חלק מדבריהם רק כציטטה בפי העם (דברים כ"ח)?

3xx) האין בזה משום סילוף?
וע' רש"י בראשית ג' י"ד ד"ה כי עשית זאת.

4xx) למה הדגיש משה כאן (פ' כ"ז) כי העם דבר את דבריו באהלידם?
(וע' רמב"ן במדבר י"ד ג' ד"ה ולמה ה' מביא אותנו
דברים א' כ"ה " ויאמרו טובה הארץ)

ב. מ"א: ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה', אנחנו נעלה ונשחמנו ככל אשר צונו ה'...

נעל עקדת יצחק מקשה: אחרי שכבר העפילו לעלות ההרה, ללכת אחרי ה', -
למה ננעלו שערי תשובה לפנינו?

אברבנאל: אין ספק שישראל באמרם: "הננו ועלינו" לא עשו תשובה יורה,
כי היה להם לומר למשה "התפלל בעד עבדיך כי חטאנו לה'". אבל רם בסחו
בכחם ובגבורתם לעשות חיל - ולא בחר ה' בזה. ולכן לא הצליחו במעשיהם
ולא קבל הקבה"ו תשובתם.

ספורנו ד"ה ולא שמע ה' בקולכם: מפני חלול ה' שעשו שלא תספיק בר כל תשובה...
אחר שהעירו אונם משה ויהושע וכלב אל התשובה - ולא שבו אפילו אח"כ
אלא מיראת הענש ולכן לא הספיקה התשובה להסיר הענש הנזיר, כמו שיה
זה הענין בקין, ובשאל בדבר עמלק ובבני עלי,

1x) מה ההבדל בין שתי התשובות?
2xx) לאלו פסוקים בראשית, בשמואל א' ט"ו ובשמואל א' ב'
יכון ספורנו?

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כ"א לפי דרגתו.
שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.

- 2 -

1. מה ההבדל העקרוני בין אפיון השופטים בשמות ובין אפיונם כאן?
 2. כיצד מסביר המלבי"ם את השוני הזה?
 - 3xx. התוכל להסביר את ההבדלים שבין שני המקומות גם בדרך אחרת?
- ג. השוה: יג': הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם
 טו': ואקח... אנשים חכמים - וידועים
 רט"ז: אנשים חכמים וידועים
 הלכתב והקבלה ביים הגר"א: ולא אמר "נבונים" מפני שהם נכללים בכלל חכמים,
 כי כל דבר מחזור ושונה; מוסר אותו בפעם השניה בדרך כלל ולא בפרט, כמו
 שאמר בבואית פרק א'
 פסוק כ"ו: "נעמה אדם..." וירדו בדת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ
 והכל הרמש רומש על הארץ
- " כ"ח: "ויברך אותו..." וירדו בדת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת
 על הארץ

1. מה קשה בפסוקנו?
2. מה בין שתי המיטות (טל רט"ז וטל הגר"א) בפירונו קשי זה?
- ד. י"ו לא תכירו פנים במשפט
- 1x. סנהדרין ו' ע"ב: לא תכירו פנים במשפט ר' יהודה אומר: לא תכירוהו (בש"י):
 אם הוא אוהבך. ר' אליעזר אומר: לא תכירוהו (רט"ז): אם הוא שונאך לא
 תעשה לו כנכרי לחיובו.)
 כיצד מבוססים שני הפרושים האלה מבחינה לשונית על מלת "תכיר"?
- 2x. היורה לפסוקנו ויקרא י"ט ט"ו: לא תשא פני דל
 מה בין "נחמאת פנים" לבין "הכרת פנים"?
- 3xx. רט"ז: לא תכירו פנים
 (דכ"ן ברמב"ם הלכות סנהדרין ג' הלכה ה': כל סנהדרין או מלך או ראש גולה
 שהעמידו להם לישראל דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה וראוי להיות
 דיין - אע"פ שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות - הרי זה שהעמידו
 עובר בלא תעשה, שנ' "לא תכירו פנים במשפט...")
 והיורה לדברי רש"י כאן את דבריו פרק ט"ז י"ט ד"ה לא תכיר פנים
 ומקשה ר' אליהו מורחי: ולא ידעתי למה לא יפרש שם (בסוטה שופטים) שהוא
 אזהרה לממונה להשיב דינים ויפרש כאן (בפרט דברים), שהוא אזהרה
 לדינים, מכיון שכל המקרא הזה באזהרה שופטים קמירי, כדכתיב: "ואצוה
 את שופטיכם בעת ההיא לאמור: שמע בין אחיכם ושמעם צדק בין איש ובין
 אחיו ובין גרו לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדול תשמעון..."
 (xx) התוכל ליישב קושייתו ולהסביר למה לא פרש רש"י במקומו כמשמעו,
 שאל הדיין ידבר?

- 2 -

התורה". מי שרוצה לקיים את התורה בשלמות אי אפשר לו להסתפק בשמירת הדינים
 המפורטים, כי אם עליו גם להתעמק במטרה האפונה בדינים אלה, עליו לא רק
 לחשוב על מה שטוב וישר בעיניו, כי אם על "הישר והטוב בעיני ה'". לכאורה
 האזהרה "ועשית הישר והטוב בעיני ה'" טמונה התורה מלבד כל הדינים היא
 מיותרת, כי הרי כל הדינים מכוונים למטרה זו, להראות לאדם את הדרך הישרה.
 אולם באמת ישנם כמה דברים שמצד הדין הם מותרים ונאסרין רק מצד "ועשית
 הישר והטוב בעיני ה'", לגבי שומא אמרו חז"ל "דמדינא דארעא לא מבעיא למיחד
 ומסום "ועשית הישר והטוב בעיני ה'" אמרו רבנן: תיהדר. הרי שיש כאן דין
 מיוחד של "ועשית הישר והטוב", כי היהדות אינה מסתפקת בהגבלת מעשה הרע
 שבפועל בלבד, כי אם היא שואפת לעקור את הרע שבכח מתוך נפש האדם.

1. מה קשה בפסוקנו?
- 2x. כיצד מתבאר המניין "עשית הישר והטוב בעיני ה'" ע"י החלכות המובאות
 לעיל? מה השטות בין שני הדינים הנ"ל, "דין דבר מצו" מדין "השומא
 החוזרת לעולם". ולמה נשללים שניהם על פסוקנו?
3. היורה את דברי הרמב"ן כאן לדברי הרמב"ן ויקרא י"ט ב' ד"ה קדושים
 תהיו עד "ולוד מפרט זה בע"פ"
 מה הרעיון המשותף בדברי הרמב"ן בשני המקומות?
 נגד איזו היקפה נלחם הרמב"ן גם פה וגם שם?
- 4xx. האם פסוקנו הוא פסוק המסכם את כל המצוות או מצוה מיוחדת, נוספת
 על כל המצוות?
- 5xx. בעל מנחת יהודה. מקשר את דברי רש"י לפסוקנו עם מאמר חז"ל
 בבא מציעא ל' ע"ב: "לא חרבה ירושליה אלא על חזונו דין תורה".
 הסביר את מובנו של מאמר חז"ל זה על סמך פירושו של רש"י ורמב"ן
 לפסוקנו.